

„Összhang a tájban”

MERRE TOVÁBB NATÚRPARKOK?

A MAGYARORSZÁGI NATÚRPARKOK
FEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA
2015-2030

Tervszerű fejlesztés széleskörű együttműködéssel

2013. október

Négyoldalú együttműködési megállapodás a natúrparkok koncepciójának megalkotására

Magyar
Nemzeti
Vidéki
Hálózat

2014. január

A magyarországi natúrparkok szakmai koncepciója

2015. január

A magyarországi natúrparkok fejlesztési koncepciója

MAGYAR NEMZETI
VIDÉKI HÁLÓZAT

A natúrparkok fejlesztési koncepciója

4 + 10 együttműködő partner

1,5 év

13 (nagyobb szabású) műhelynap, egyeztetés

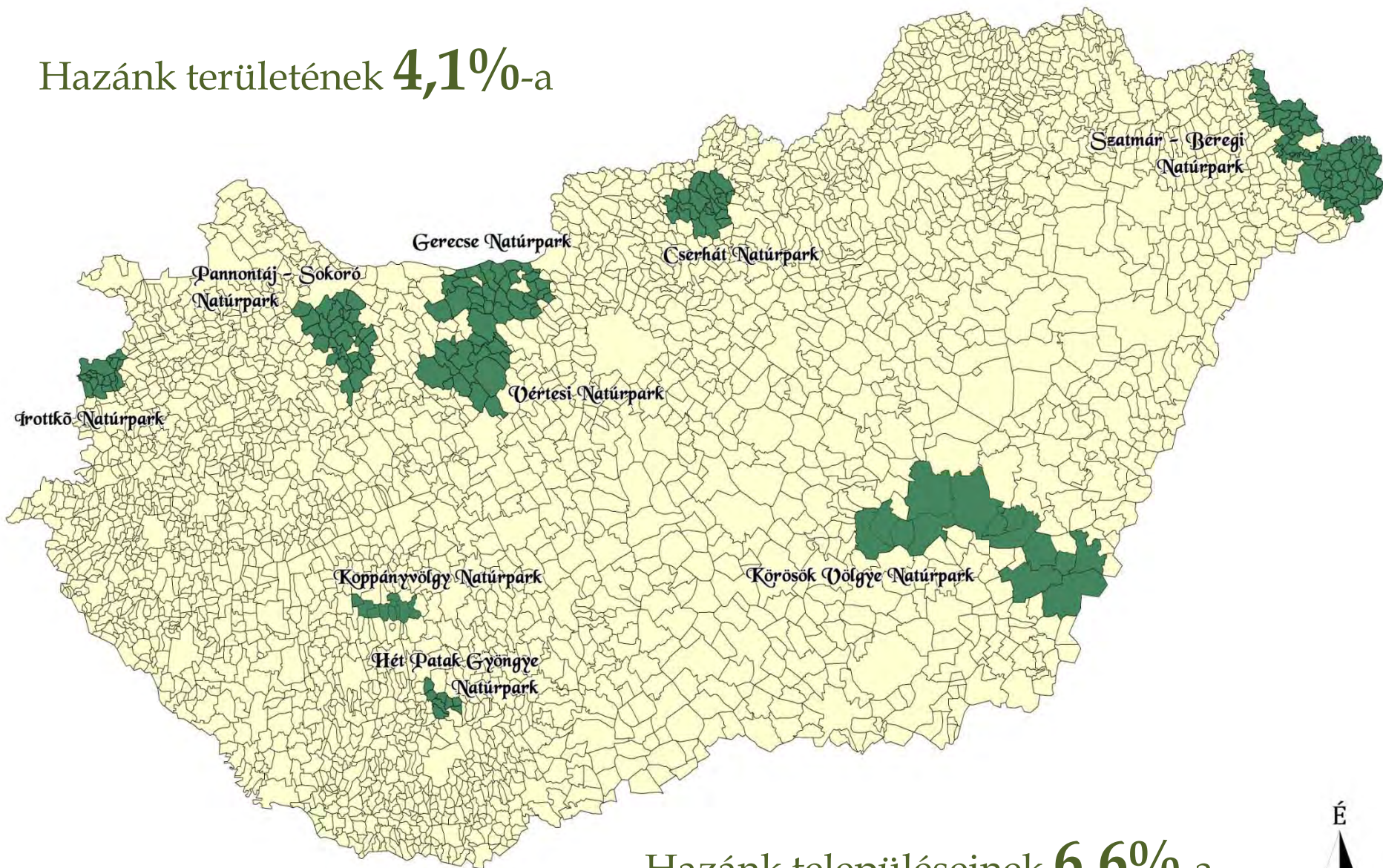
Tervezési időszak

A fejlesztési koncepció megvalósítási időszaka, időtávja kettős:

- **középtáv – 2015-2022** (az Európai Unió 2014-2020-as tervezési időszakából kiindulva, annak tényleges megvalósulását is figyelembe véve);
- **hosszútáv – 2015-2030** (illeszkedve az 1/2014. (I. 3.) OGY határozattal elfogadott Nemzeti Fejlesztés 2030 – Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció című dokumentumhoz).

Miért fontos?

Hazánk területének **4,1%-a**

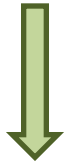
Hazánk településeinek **6,6%-a**

Miért fontos?

„Összhang a tájban”

- táji örökségünk megőrzése és fenntartható hasznosítása
- a táji adottságokon alapuló térségfejlesztés, törekedve a tájban rejlő lehetőségek (tájpotenciál) optimális hasznosítására
- a helyi közösségekkel és a helyi közösségekért

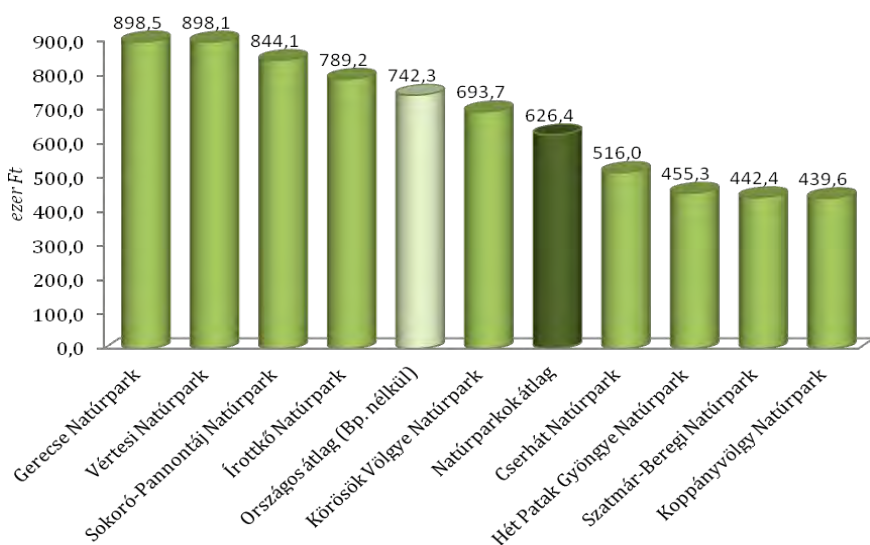
- natúrparkok, mint mintatárségek (természetvédelem, vidékfejlesztés stb.)

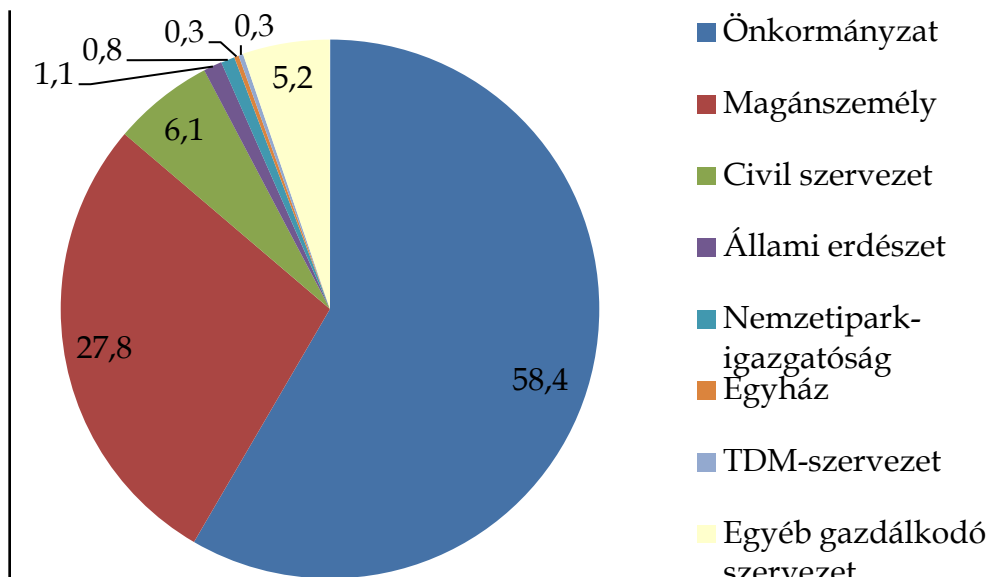
Helyzetfeltárás, helyzetelemzés

➤ az eddigi legrészletesebb vizsgálat és elemzés

➤ sokszínű natúrparkok

Az egy főre jutó SZJA-alap összege a natúrparki térségekben

A magyarországi natúrparkok tagságának összetétele

SWOT-elemzés

Erősségek

- Megfelelő szabályozási környezet a natúrpark cím elnyeréséhez.
- Erős nemzetközi hálózat és erősödő országos képviselő.
- Térségi szinten jelentős kapcsolati háló, erősödő partnerség jellemzi az egyes natúrparkokat.
- A natúrparkok működését a helyi közösségek támogatják, az önkéntesek száma jelentős.
- Országos szinten számos jó gyakorlat és szakmai tapasztalat a négy pillér mentén.
- Az egységes natúrpark szemlélet térségi szinten az egyedi tájjelleg figyelembe vételével valósul meg.
- Évtizedes pályázati és projekt menedzsment tapasztalat.

Gyengeségek

- Az operatív feladat-ellátáshoz szükséges humánerőforrás-kapacitás szűkös v. hiányzik.
- A tagságban alacsony a helyi vállalkozások, a magánszemélyek és civil szervezetek aránya.
- A finanszírozást erős pályázati függőség jellemzi, alacsony az önálló bevételek aránya.
- Az egyes natúrparkok között nagy különbségek mutatkoznak a térségi együttműködés mértékét és minőségét tekintve.
- A térségi szinten együttműködő partnerek egy részének passzivitása, a partnerség beszűkülése az „aktív résztvevőkre”.
- A helyi humán és pénzügyi erőforrások mozgósítása nem kellően hatékony.
- Nincs kialakult „natúrpark brand”.
- Párhuzamos intézményi struktúrák, hasonló feladatkörű szervezetek működnek a natúrparki térségen belül és nincs köztük megfelelő kommunikáció.

Lehetőségek

- Erősödő együttműködés a térségi és országos természetvédelmi szervezetekkel, helyi és térségi vidékfejlesztési szereplőkkel.
- Nemzetközi együttműködések keretében más országok jó gyakorlatainak átvétele, közös projektek megvalósítása.
- Turisztikai és vidékfejlesztési pillér erősítésével bevétel termelődik a természeti és kulturális örökség megőrzésére, valamint a környezeti szemlélet formálására.
- A tagság aktivizálása és a tagok közötti együttműködés erősítése a közösségfejlesztés és a részvételi tervezés eszközeivel.
- A térségi szereplők nyitottak a „natúrparki” együttműködésre.
- A natúrparkok a négy pillér menti együttműködések térségi koordinátorai lehetnek.
- Jó hazai gyakorlatok átvétele – a sikeres hazai térségi szintű kezdeményezések más hazai natúrparkokban is alkalmazhatók.
- Alternatív jövőkép kialakítása a vidéki közösségek számára.

Veszélyek

- A túlnyomórészt pályázati finanszírozás miatt bizonytalan szervezeti fenntarthatóság és erős fluktuáció.
- A helyi önkormányzati változások miatt gyakran változik az együttműködési környezet.
- A helyi (települési) aktivitás csökkenése esetén natúrparkok egyes részei kieshetnek a natúrparki vérkeringésből.
- A társadalmi szervezetekkel való együttműködést alapvetően nehezíti a civil szféra gyengesége.
- Az állami szervezetekkel való együttműködést alapvetően nehezíti állami szereplők rugalmatlansága.
- A jelenlegi alulszabályozott környezetben nem megfelelően kiírt, célzott pályázati források megnyílása esetén olyan kezdeményezések is szülehetnek, amelyek a mozgalom fejlődését rossz irányba mozdítják el.
- A natúrparkokra vonatkozó szabályozások elburjánzása túlszabályozást eredményezhet.

Fejlesztési szükségletek

- A tagság aktivizálása, új tagok – kiemelten civil szervezetek és vállalkozások – bevonása, a térségi partnerség erősítése.
- A meglévő térségi együttműködések elmélyítése és további együttműködések kialakítása térségi, országos és nemzetközi szinten egyaránt.
- A natúrparkok térségi szintű „láthatóságának” és az érintett lakosság natúrpark-tudatosságának erősítése.
- A pillérek mentén megvalósuló tevékenységek összehangolására, kiegyensúlyozására való törekvés térségi szinten, figyelembe véve a társadalmi, gazdasági és környezeti adottságokat.
- A natúrparkok általános működése és a pillérek mentén megvalósuló szakmai tevékenységek színvonalának emelése a natúrparkok minőségfejlesztési rendszerének bevezetésével.
- Stabil szervezeti-működési keretek, személyi és pénzügyi feltételek biztosítása, tevékenység alapú, kiszámítható finanszírozási gyakorlat kialakítása.
- Az országos szintű érdekképviselő és koordinációs tevékenység megerősítése, a jó gyakorlatok elterjesztésének támogatása.
- Natúrpark brand kialakítása térségi és országos szinten.

Jövőkép

2030-BAN a NATÚRPARKOK

- olyan értékőrző és értékteremtő mintatárségek, ahol **komplex értékszemléleten alapuló** helyi-társégi fejlesztések valósulnak meg;
- olyan élő és élhető tájak, amelyek **magas életminőséget biztosítanak** az ott élők számára, s ez országosan is követendő mintaként szolgál.

2030-BAN a NATÚRPARKI TÉRSÉGBEN ÉLŐK

- erős natúrparki tudattal bírnak, aminek köszönhetően személyesen és/vagy az általuk létrehozott, fenntartott szervezeteken keresztül **aktívan részt vesznek** a térség értékeinek megőrzésében és az értékalapú fejlesztésében;
- közvetlenül is **érezik a natúrparki együttműködés és fejlesztések hozzáadott értékét és hasznát.**

2030-BAN a NATÚRPARKOK MUNKASZERVEZETEI

- komplex értékszemlélettel, hatékonyan és eredményesen működő, térségi és országos szinten elismert szervezetek;
- több lábon állnak, stabil személyi és pénzügyi háttérrel rendelkeznek, amiben a térségi szintű forrásteremtés is fontos szerepet játszik;
- táji léptékű, térségi összefogást igénylő védelmi és fejlesztési programok kezdeményezői és koordinálói.

2030-BAN A NATÚRPARKOK ORSZÁGOS SZINTEN

- összetartó, sokszínű közösséget alkotnak, s a térségi szinten meglévő különbözőségek ellenére együtt, azonos célokért munkálkodnak.

Natúrparkfejlesztési-koncepció

1. Átfogó minőség- és szervezetfejlesztés, az együttműködés erősítése
2. Természeti-táji örökség megőrzése (1. pillér)
3. Környezeti nevelés, szemléletformálás (2. pillér)
4. Vidékfejlesztés (3. pillér)
5. Turizmus-rekreáció (4. pillér)

A jövőkép elérését biztosító magasabb szintű célok

Fejlesztési prioritások

6. A natúrparkok fejlődési modellje
7. A fejlesztési célok elérését szolgáló eszközök
8. A megvalósítás folyamata és ütemterve

Átfogó minőség- és szervezetfejlesztés, együttműködés

Elérendő célok

Elmélyülő térségi együttműködés a négy pillér mentén, bővülő és aktív tagság, illetve részvétel

Tapasztalatok és jó gyakorlatok folyamatos értékelése, megosztása és átvétele

Az érdekérvényesítés hatékonyságának folyamatos javulása országos és térségi szinten egyaránt

A szervezeti fenntarthatóság folyamatos erősödése, a minősített natúrparkok esetében stabilitása

A szakmai tevékenységek színvonalának folyamatos emelkedése, a minősített natúrparkokban stabil szakmai színvonal minden pillérben

Erősödő tervszerűség a szakmai feladatok végrehajtásában

Széleskörű és kiegyensúlyozott együttműködési háló létrejötte a tervezési időszak végére országos, térségi és helyi szinten egyaránt

Tervezhető humán erőforrással és pénzügyi keretek között működő szervezetek a tervezési időszak végére

A pillérek mentén megvalósuló szakmai tevékenységek összehangolt, kiegyensúlyozott, magas szintű végzése a tervezési időszak végére

Hatékony érdekérvényesítő képességgel rendelkező natúrparki szervezetek működése országos és térségi szinten a tervezési időszak végére

Kiemelt prioritások

Minőségfejlesztés-1:

A térségi együttműködést segítő szervezetrendszer kialakítása, működtetése

Minőségfejlesztés-2:

A natúrparkok országos érdekvédelmi és szakmai szervezetének működtetése, szervezetfejlesztése

Minőségfejlesztés-3:

Országos natúrparki „minőségoffenzíva” elindítása

Minőségfejlesztés-4:

A natúrparkok kétlépcsős minősítési rendszerének kidolgozása és hatályba léptetése

Minőségfejlesztés-5:

Az együttműködést segítő tervezési rendszer kialakítása, alkalmazása

Országos natúrparki „minőségoffenzíva” elindítása

- Eszköz a natúrparkok fejlődésének egzakt, mérhető módon történő rendszeres nyomon követésére
- Országos program a natúrparki közösség közös döntésén alapulva, az egyes natúrparkok részvétele egyedi döntés alapján
- Önminősítésen alapuló felmérés
- A „minőségoffenzíva” szakmai előkészítését és lebonyolítását – a németországi minta alapján – a Magyar Natúrpark Szövetség koordinálja (tervezett pályázati finanszírozás)

A natúrparkok kétlépcsős minősítési rendszere

0. szint: Natúrpark kezdeményezések

1. szint: **Névhasználati címmel rendelkező natúrparkok**

2. szint: **Minősített – „natúrparki tájkartás” – natúrparkok**

- *Natúrparki tájkarta* - térségi szinten meghatározott kiemelt célkitűzések és vállalások írásos formában is rögzítve.

- Az állammal kötött *keretszerződés* a megvalósításra és a (részleges) finanszírozásra.

A natúrparkok kétlépcsős minősítési rendszere

A minősített – „natúrparki tájkartás” natúrpark cím egyszerre jelenti

- ✓ a natúrparki tevékenységek folyamatos és magas színvonalú megvalósulását,
- ✓ a natúrparki lakosság natúrparki célokkal való széles társadalmi azonosulását, natúrparki tudatosságát, s ezekkel is összefüggésben
- ✓ magas szintű táji minőséget.

Franciaországi modell - az adaptálás lehetőségeinek feltárására mintaprogram terve

Természeti-táji örökség megőrzése (1. pillér)

Elérendő célok

A natúrparki tájak természeti és táji örökségének megőrzése a helyi közösségekkel együttműködve és a helyi közösségek érdekében

A natúrparki tájak jó állapotának fenntartása a „használva megőrzés” alapelve mentén, különös tekintettel a nem védett tájakra

A táji identitás, a tájhoz való kötődés folyamatos erősödése a natúrparki közösségek tagjaiban

A natúrparki szervezetek, illetve a természetvédelmi és kulturális-örökség-védelmi tevékenységet végző állami, önkormányzati és civil szervezetek partnerségének folyamatos erősödése

E pillér menti szakmai partnerkapcsolatok megerősödése országos, térségi és helyi szinten, az állami, az önkormányzati és a civil szféra szereplőivel egyaránt

A natúrparki tájak jó állapota alapján a natúrparkok „láthatóságának” a folyamatos erősödése

A natúrparki tájak gazdag természeti és táji öröksége fennmaradásának biztosítása

Erős táji identitással rendelkező, a tájhoz kötődő natúrparki lakosság térségi szinten a tervezési időszak végére

A natúrparkok komplex, az örökségvédelmi szempontokat és a helyi lakosság érdekeit egyaránt hatékonyan érvényesítő megközelítési módjukkal, széleskörű együttműködésben végzett tevékenységükkel országos szinten a természetvédelem és a kulturálisörökség-védelem mintatérsegeivé válnak a tervezési időszak végére

Kiemelt prioritások

Táji örökség-1:

Közreműködés a nem védett tájak természeti és kulturális örökségének megőrzésében

Táji örökség-2:

Kiemelt szakmai partnerség kialakítása a natúrparkok, illetve a természetvédelmi és a kulturálisörökség-védelmi szakterület állami szereplői között

Táji örökség-3:

Szakmai partnerség kialakítása a natúrparkok, illetve az örökségvédelmi szakterületeken működő civil szervezetek között

Táji örökség-4:

Kiemelt szakmai partnerség kialakítása a natúrparkok, illetve a települési és megyei önkormányzatok, mint a természetvédelem és kulturális-örökség-védelem helyi és térségi szereplői között

Környezeti nevelés, szemléletformálás (2. pillér)

Elérendő célok

E pillér menti szakmai partnerkapcsolatok megerősödése országos, térségi és helyi szinten, az állami, az önkormányzati, a civil és a gazdasági szféra szereplőivel egyaránt

A natúrparki térségek lakossága és a natúrparkokba érkező turisták környezeti szemléletének folyamatos erősödése

Az e pillérek mentén végzett szakmai tevékenységek magas szintű végzése a tervezési időszak végére

Erős környezeti szemlélettel és natúrparki tudattal rendelkező natúrparki lakosság térségi szinten a tervezési időszak végére

Kiemelt prioritások

Szemléletformálás-1:

Natúrparki rendezvények szervezése a környezeti szemlélet formálására

Szemléletformálás-2:

A natúrparkok környezeti bemutatási infrastruktúrájának a fejlesztése

Szemléletformálás-3:

A partnerkapcsolatok erősítése a natúrparkok területén működő, környezeti nevelési, szemléletformálási tevékenységet végző szervezetekkel

Vidékfejlesztés (3. pillér)

Elérendő célok

A natúrparki térségekben működő vidékfejlesztési szereplők érdekeltségének megteremtése a természeti és táji örökség jó állapotának biztosításában

Térségi szintű együttműködések és szakmai partnerkapcsolatok folyamatos erősödése e pillér mentén, különös tekintettel a natúrparki területi érintettséggel működő LEADER HACS-okra

A natúrparki együttműködési célok megjelenítése a natúrparki területi érintettséggel működő LEADER HACS-ok Helyi Fejlesztési Stratégiáiban

A táji szempontok hatékony érvényesítése a gazdaságfejlesztési tervezés során, országos, térségi és helyi szinten egyaránt

A natúrparkok területén működő vidékfejlesztési szereplők táji szemléletének folyamatos erősödése

A hagyományos, természetkímélő, közösségi gazdálkodás támogatása országos, térségi és helyi szinten

Helyitárségi termékek előállításának, közösségi feldolgozásának és értékesítésének elősegítése térségi szinten

Rövid ellátási láncok kialakítása térségi szinten a natúrparki termelők bevonásával

A közösségi alapú fejlesztések és zöld megoldások elterjesztése az energiatermelésben és -felhasználásban, valamint a szennyvíz- és hulladékkezelésben

Az e pillér mentén keletkező jövedelmek egy részének visszaforgatása a fejlesztések alapjául szolgáló táji örökség jó állapotának megőrzésére

A natúrparki térségek fenntartható tájhasználatának megteremtése a tervezési időszak végére

A natúrparki térségek fenntartható módon történő hasznosításával az itt élők életminőségének érdemi javulása, illetve e térségek és települések népességmegtartó-erejének a növekedése a tervezési időszak végére

A natúrparkok komplex, távlatos és együttműködésen alapuló megközelítési módjukkal országos szinten a fenntartható, szelíd térségfejlesztés mintatárségeivé válnak a tervezési időszak végére

Kiemelt prioritások

Vidékfejlesztés-1:

Natúrparki gazdaságfejlesztési tervező műhelyek szervezése, térségi gazdasági együttműködési háló kialakítása, a szelíd térségfejlesztés és fenntartható tájgazdálkodás ösztönzése

Vidékfejlesztés-2:

Az együttműködés erősítése a LEADER-szervezetekkel

Vidékfejlesztés-3:

Szelíd térségfejlesztési képzési program indítása

Vidékfejlesztés-4:

A natúrparki helyi-térségi termékek előállításának és értékesítésének ösztönzése

Turizmus, rekreáció (4. pillér)

Elérendő célok

A natúrparki térségekben működő turisztikai vállalkozók érdekeltségének megteremtése a természeti és táji örökség jó állapotának biztosításában

A natúrparki tájak turisztikai vonzerejének fenntartása, folyamatos erősödése a tájgondnok szerepének betöltésével

A natúrparki térségek „belső turizmusának” folyamatos erősödése, a turisztikai bevételek helyben maradása

A natúrparkok „láthatóságának” folyamatos erősödése az egységes arculatú turisztikai létesítmények, illetve a gazdag és változatos programkínálat révén

A turizmus fenntarthatóságának folyamatos erősödése minden turisztikai ágazatot, illetve a natúrpark területén működő összes turisztikai szereplőt érintően

Az e pillér mentén keletkező jövedelmek egy részének visszaforgatása a fejlesztések alapjául szolgáló táji örökség jó állapotának megőrzésére

E pillér menti térségi szintű együttműködések és szakmai partnerkapcsolatok megerősödése

A natúrparkok országos szinten a fenntartható turizmus mintatérségeivé válnak a tervezési időszak végére

A natúrparki térségek fenntartható módon történő hasznosításával az itt élők életminőségének érdemi javulása, illetve e térségek és települések népességmegtartó-erejének a növekedése a tervezési időszak végére

Natúrparki turisztikai térségmárka kialakítása a tervezési időszak végére

Kiemelt prioritások

Turizmus-rekreáció-1:

A natúrparkok egységes arculatának megteremtése és alkalmazása a natúrparki turisztikai fejlesztések során

Turizmus-rekreáció-2:

A natúrparki öko- és aktív turisztikai hálózat fejlesztése

Turizmus-rekreáció-3:

Natúrparki öko- és aktív turisztikai programok szervezése

Turizmus-rekreáció-4:

Térségi szintű képzési programok szervezése a turizmus fenntarthatóságának erősítése érdekében

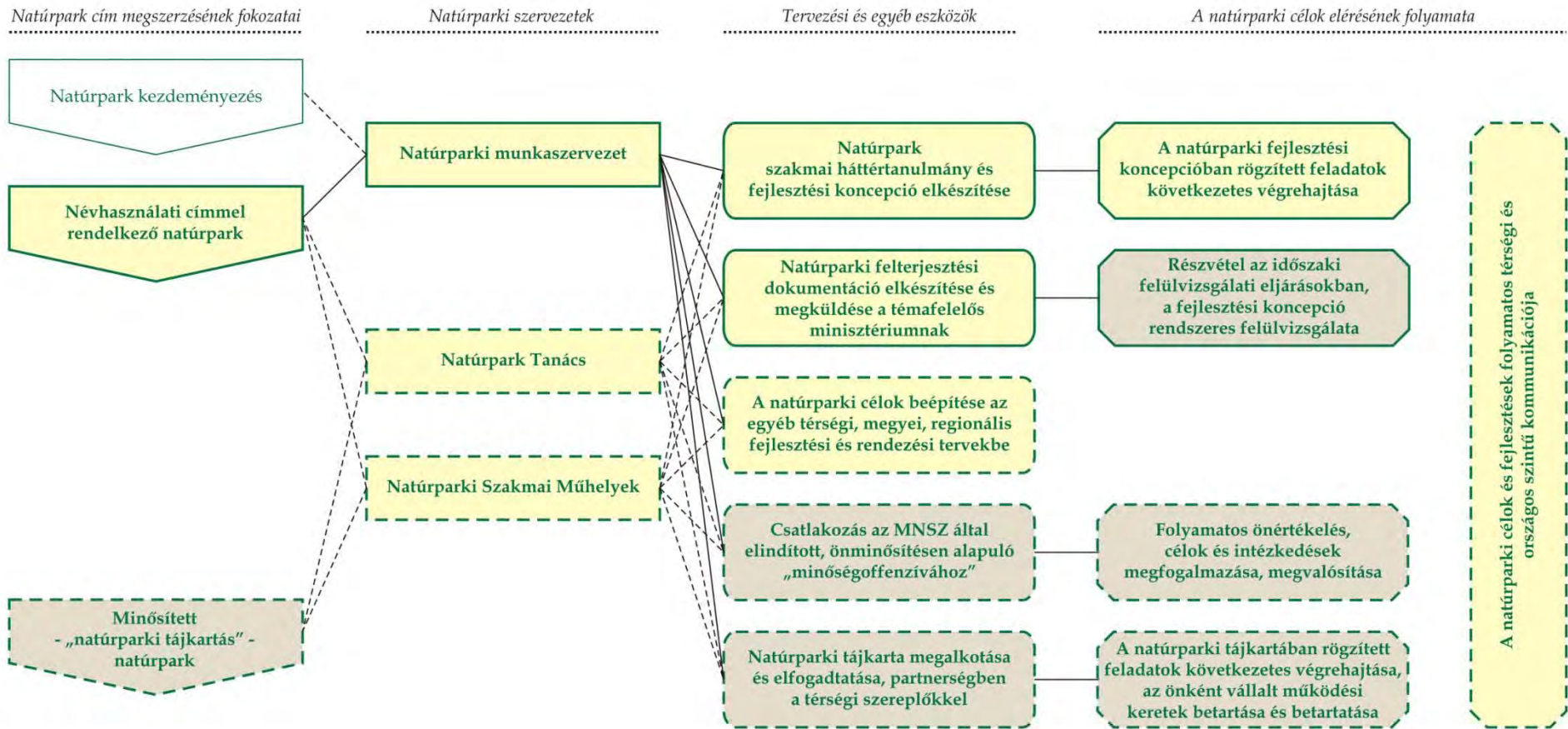
Turizmus-rekreáció-5:

A natúrparkok közös kommunikációjának erősítése

Turizmus-rekreáció-6:

A natúrparkok komplex turisztikai termékké formálása

A natúrparkok fejlődési modellje

Jelmagyarázat

Kötelező elem, feladat	Hatályos jogszabályi környezethez kapcsolódó elem, feladat	— Közvetlen, illetve témafelelősi kapcsolat
Nem kötelező elem, feladat	Tervezett jogszabályi környezethez, illetve programokhoz kapcsolódó elem, feladat	- - - - - Közvetett, illetve közreműködői kapcsolat

A célok elérését szolgáló eszközök: működési keretek

Natúrparki koordinációs hálózat:

A célok elérését szolgáló eszközök: finanszírozási keretek

➤ **Több lábon állás:** tagdíjbevételek + pályázati források + saját bevételek termelése

➤ **Pályázati alapú projektf finanszírozás**

El kell érni, hogy a négy pillérhez köthető országos fejlesztési programok kapcsán a natúrparkok támogatását, mint kiemelt prioritást kezeljék.

Erőforrástérkép

➤ **Kívánatos a térségi szintű finanszírozás erősítése**

➤ **Kívánatos a saját bevételek növelése**

Kiemelten a szakmai munkához közvetlenül kapcsolódó tevékenységek révén (pl. rövid ellátási láncok megszervezése térségi szinten).

➤ **Távlatilag indokolt az állami források bevonása**

Fontos feltétel a hatékony feladatellátás, aminek kiemelt eszköze lehet a minősített – „natúrparki tájkartás” – natúrparki cím megszerzése.

„Összhang a tájban”

